

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК

РІК XLVIII. Ч. 205. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 3-го вересня 1940.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

No. 205. Jersey City, N. J., Tuesday, September 3, 1940.

VOL. XLVIII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТИВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.

Тел. „Свободи“: ВЕрген 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: ВЕрген 4-1010. 4-0807.

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA.

FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПОГЛЯДИ АМЕРИКАНСЬКОЇ СУСПІЛЬНОСТІ

НЮ ЙОРК. — Департамент реклами Світової Вистави повідомляє, що внаслідок розпитувань різних людей, з різних сторін Америки, що перебувають на Світову Виставу, можна було ствердити, що американський загальний має такі погляди на різні суспільні справи: чотири п'ятих американців уважає примусову службу потрібною. Дев'ять десятих характеризують нацистичну Німеччину і фашистську Італію як цілковито варварські краї. Три четвертих — що опір Британії є в теперішню хвилю нашою обороною. Сім десятих думають, що ми тепер є загрожені з боку нацистичної Німеччини. Дві третіх одобряють нашу продаж літаків і контрторговців Британії. 50% опрокинули всі теперішні закони, що стоять на перешкоді такій допомозі Британії. 40% відсотків дозволили Британії уживання наших портів для направи і вдержання її кораблів, а 20% дозволили Британії уживати наших портів як бази для війни. Проте тільки один на десять висказувався за те, щоб Америка активно вступила в європейську війну.

СЕР ПЕЙДЖ ВЕРТАЄ ДО АНГЛІЇ.

ВАШИНГТОН. — Англійський посол у Вашингтоні, лорд Лотієн, порадив англійському вченому і докладачкови, серові Пейджові, що недавно прибув до Америки в цілі виголошення ряду докладів, щоб вертав до дому, бо його присутність замість робити користь для Англії, шкодить. Сенатор Гвілер у сенаті заявив, що сер Пейдж сказав йому без обиняків, що приїхав до Америки тому, щоб втягнути Америку до війни. Сер Пейдж заперечив це кілька разів, але його заперечення замість успокоювати американську публічну думку, ще більше загострюють її. Тому лорд Лотієн порадив, що найкраще вертати до дому. Сер Пейдж згодився, вертати, коли справді його присутність загострює англійсько-американські відносини.

ПРЕЗИДЕНТ УВАЖАЄ ДЕБАТУ ЗАЙВОЮ.

ГАЙД ПАРК. — Президент Рузвельт заявив на своїй конференції, що став викликування його з боку Вендела Вілого на дебату, зокрема останній виклик в справі задушеного в конгресі законопроєкту про реєстрацію фабрик, є нічим іншим як політичний трюк, щоб зосередити зброєння зробити предмет партійної кампанії. Про цей законопроєкт президент не хотів говорити тому, бо, мовляв, про законопроєкти, які під дебатою в конгресі, не слід робити завваг, щоб тим не заважати на їх остаточні висліді. Колиж один з прихильних кореспондентів поставив президентові прямий запит, чому він минулого тижня робив зовсім виразні завваги про біжучий тоді законопроєкт сенатора Малоні, яким мали відложити законопроєкт примусової служби, президент засміявся і не відповів нічого, тільки звелів секретарці записати цей запит.

АГЕНТИ ДАЕСА В НІМЕЦЬКІЙ „КНИГАРНІ“.

НЮ ЙОРК. — Агенти Даеса відвідали німецьку книгарню, положену зараз коло німецького консуляту при Бетері Парку і сконфіскували деякі документи, діловодчі книжки і список тих людей, яким згадана книгарня висилала свої публікації. Книгарня мала 70,000 адрес, на які висилала свої пропагандні видання.

ЗУДАР ФЕРИ З КОРАБЛЕМ.

НЮ ЙОРК. — Внаслідок мряки тягаровий корабель „Магнолія“ наїхав на феру „Мис Нью Йорк“, що стало курсує між Бетері Парком і Стетен Айлендом. В боці фери вибито діру 20 стіп широкую, та тяжко поранено дві особи. Кільканастія пошкоджено легко. Діру вибито понад плесом води, тому фера могла безпечно заїхати назад до пристані.

ГРОШЕВІ ПОСИЛКИ ДО ВОЮЮЧИХ КРАЇВ.

ВАШИНГТОН. — Департамент фінансів оголосив, що дозволяє грошові посилки до тих країв, які захоплені війною, а яких фінансові вклади в Америці були дотепер заморожені владою. Вепер можна слати гроші навіть до країв захоплених Німеччиною, але лиш родинам на прожиток, та не більше, як \$50 місячно для особи. Коли в родині є більше членів, то на кожного чергового члена додатково можна післати по десять доларів. Але загальна сума не сміє перевищити сто доларів місячно, без огляду як велика родина. Ці посилки можуть переводити всі банки, чи інші пересилкові інституції.

АМЕРИКАНСЬКІ ДІТИ ЄВРОПЕЙСЬКИМ ДІТЯМ.

ГАЙД ПАРК. — В резиденції президента прийшло до передачі \$135,000 на поміч європейським дітям з країв діткених війною. Ці гроші зібрані американськими дітьми з пожертв у висоті одного цента від дитини. З цього фонду скористають діти Франції, Польщі, Англії, Китаю, Бельгії, Фінляндії, Голандії і діти жидівські.

ДАЛЬШІ ЗАМОВЛЕННЯ ДЛЯ АРМІЇ

ВАШИНГТОН. — Державні влади роблять тепер широкі замовлення на зброю, підписуючи контракти будови літаків із різними фірмами. По замовленні 19,000 літаків в „Юнайтед Еркафт“, тепер довершено контракти з фабрикою Врайт на чергових 20,000 летунських моторів і 14,000 пропелерів. Водночас замовлено в фабриці Лакгід Еркафт 410 переплюючих літаків, а в Бойнг Еркафт 277 бомбовиків. Зо свого боку флота замовила в Прет-Витні Ко. 17,000 летунських моторів.

НЕВИДИМІ ЛІТАКИ

Хоч урядові кола в Вашингтоні заявили, що це неможливо, щоб Англія мала якийсь тайний винахід, при помочи якого робить свої літаки невидимими, як це твердили німці, проте американські летунські знавці кажуть, що американське летунство має таку фарбу, яка, коли помалювати нею літак, робить його мало в видимим, головню вночі перед світлами рефлекторів. Тому треба уважати за правдоподібне, що такий самий винахід мають англійські літаки. Урядові кола говорять, що про той англійський винахід американські аташе в Англії нічого не доносили.

На це зголосився один американський мзгик, Джозеф Донігер, та сказав, що це не фара, при помочи якої закривають англійці свої літаки, тільки винахід одного англійського магіка, Гораса Гольдіна. Це він придумав такий апарат, при помочи якого літак стане невидимим. Щобільше, Донігер заявив, що він сам винайшов такий апарат для Америки, а навіть демонстрував його в департаменті стейту. При помочи цього апарату, говорив він, вдалось йому зробити не видимий малий модель корабля. При помочи цього винаходу можна зробити невидимими літаки і великі боеві кораблі. Апарат важивби десяту частину з того, що вага корабля.

У звязку з цими поголосками військові експерти нагадують летунські маневри відбуті 1938 року, в одній частині Лонг Айленду. Серед ночі три літаки мали атакувати Фармінгдейл. Вони навіть атакували, але рефлектори не могли їх знайти. Тоді вже дехто зазначував, що ці літаки правдоподібно були вимальовані якоюсь таємничою фарбою, яка зробила їх невидимими. Але про це скоро забули.

НІМЕЦЬКІ НАЛІТИ НА АНГЛІЮ ЩОРАЗ СИЛЬНІШІ, АЛЕ БЕЗУСПІШНІ

Така є опінія американських кореспондентів, що не зважаючи на те, що німці висилають з кожним днем щораз більше літаків, найменше по кілька сот денно, то це не має ніякого впливу на населення Англії, ні на ведення війни. А це, як акжуть кореспонденти, замітне тому, що німецькі налети стають з кожним днем більш жорстокі. Можна бачити в однім налеті хмару з яких 200 літаків, що бомбардують з таким завзяттям, якого передше не було. Та, коли іде про Лондон, то тут не можна завважити ніякої поважнішої шкоди. Лондонці найбільше обурені тим, що налети переривають їм обідню чи чайну пору, бо це тепер часто так буває, що німецькі літаки з'являються над столицею в різних порах дня. Вправді їх не видно, бо летять дуже високо, але чути гут і стрілянину, що ведеється між німецькими і британськими летунами десь високо, в хмарах. На провінції владеться німцям завдавати більшу шкоду, бо, природно, не всюди можна виставити таку протилетунську охорону як у Лондоні.

МОРСЬКА КОМУНІКАЦІЯ НЕ ПЕРЕРВАНА

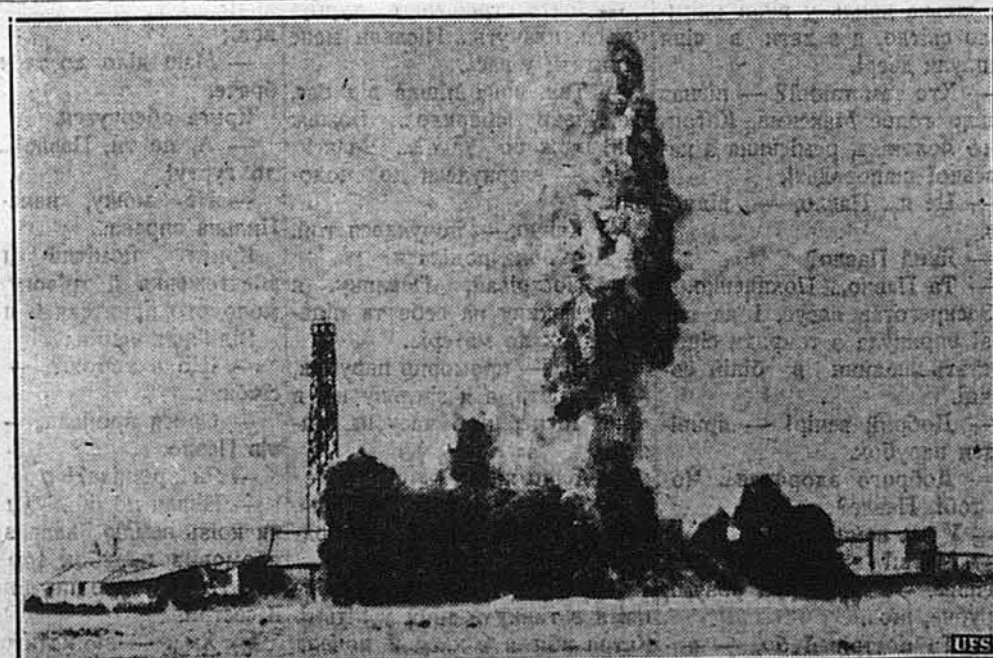
Далі згадані кореспонденти стверджують ще й те, що вони оглядали ті британські пристані, про які пишеться в німецьких комунікатах, що вони цілком знищені та завмерли. Кажуть, що вправді тут і там видно в тих пристанях шкоду, заподіяну німецькими бомбами, але так є, що кораблі далі стоять у пристанях, як теж далі кожного дня прибувають нові кораблі з товарами з усіх частин британської імперії. Тільки одно впадає в очі, а саме те, що ті кораблі не є такі великі як бувало, але менші. Це зроблено нарочно, щоб таким чином на морі легше відтягнути від себе око ворога.

НІМЦІ ДОНОСЯТЬ, ЯК ЗВИЧАЙНО, ПРО ПОБІДИ

Німецькі звідомлення подають далі про німецькі успіхи в Англії, себто про нищення летунських піль, пристаней і фабрик муніції, як теж про те, що їхні врати в літаках і летунах без порівняння менші від британських.

СОВЕТИ ЗАБЕРУТЬ МОЛДАВІЮ

БУДАПЕШТ. — В дипломатичних колах говориться отверто про те, що Совети нападуть на Румунію в недовгий час, вже цієї осені, та заберуть від неї цілу Молдавію. Саме для цієї цілі вони вже створили „молдавську республіку“. Станеться це ще й тому, що Совети хочуть мати контроль над дунайською пристанню в Галаці. Совети переконані, що Румунія мусить розлетітись і хотіли поділитись нею з Мадярщиною.

АНГЛІЙСЬКИЙ НАПАД НА ІТАЛІЙСЬКИЙ ФОРТ. — Англійці бомбардують форт Маддалену, італійську твердиню на західній границі Лібії. Англійці кажуть, що їх бомбардування розбило форт на дребезки.

ДАЛІ ПАРЦЕЛЮЮТЬ РУМУНІЮ

ВІДЕНЬ. — Німеччина і Італія вирішили „остаточно“ румунсько-мадярський спір в такий спосіб, що віддали більшу частину Трансильванії, коло 20,000 кв. миль, Мадярщині. Оце своє рішення вони назвали „побідою розуму“. А це тому, що ніби обидві сторони, себто Мадярщина і Румунія, пішли на великі уступки і зробили з себе великі жертви, щоб таким чином відвернути війну і не допустити до цілковитого знищення обидвох країв.

МОСКВА НЕВДОВОЛЕНА.

РИМ. — Московське радіо, але неофіційне, передало коментар Комінтерну щодо віденського вирішення румунсько-мадярського спору. Комінтерн гостро атакував „вісь“.

НІБИ ОХОРОНА ПЕРЕД РОСІЄЮ.

БЕРЛІН. — Німецька преса хвалить вирішення румунсько-мадярського спору за те, що усувало конфлікт, який був би довів до війни на Балкані. Але підкреслює, що це рішення завдає Німеччині доволі клопоту, бо Німеччина має тепер боронити Румунію перед есентуальним нападом з боку Росії. А це як пишеться справа не така легка.

ЗАГОВІР ПРОТИ РУМУНІЇ.

БУКАРЕШТ. — Населення столиці Румунії надзвичайно схвилюване тим, що Румунія вертає до передвоєнних границь, та що король і уряд дали згоду на віденське рішення в справі Трансильванії. В політичних румунських колах кажуть, що тут іде про заговор проти цілої Румунії, яку хочуть розпарцелювати в такий спосіб, щоб її не було на мапі Європи. Д-р Маню, що був трьома наворотами румунським прем'єром, заявив королеві, що вважає його особисто відповідальним за те, що тепер діється з краєм.

МАДЯРЩИНА ВАЛОМ ПРОТИ СОВЕТІВ.

РИМ. — Так глядять в Італії на поширення Мадярщини і те, що вона тепер паном над Карпатами. Підкреслюється, що Мадярщина граничить тепер з Советами з боку Галичини і Буковини, що ввійшли в склад України під Советами.

НЕВДОВОЛЕНІ, ЩО НЕ МАЮТЬ ВІДПОВІДІ.

МОСКВА. — Советські урядові кола невдоволені, що приходить їм так довго ждати на відповідь румунського уряду в справі „провокацій“, себто „румунських нападів на советську територію і армію“. Ще далі пригадується советській погрозу, що такі події можуть кожної хвили прибрати грізний оборот.

ЗАГАДОЧНІ МАНЕВРИ.

МОСКВА. — Ведуться маневри, що мають нагадувати „справжню війну“. Для цієї цілі згромаджено великі сили війська здовж теперішньої советсько-німецької границі, головню на українських землях, що давніше були під Польщею. Також ведуться маневри на морі, а то на Чорному морі і на Тихому океані.

МАДЯРЩИНА НА УСЛУГАХ НІМЕЧЧИНИ.

БУДАПЕШТ. — В цілій Мадярщині панує надзвичайна радість з приводу того, що дістане Трансильванію, яка важна з економічного боку, бо дає Мадярщині ліси, яких вона так потребує. Найбільше радіє військо з того, що буде в Карпатах для Німеччини „сторожем“.

СОВЕТИ І НІМЕЧЧИНА — БЛИЗЬКА СПІЛКА.

БУКАРЕШТ. — Великий прихильник Советів, Волтер Дюренті, пише, що не можливо надіятись тепер, ні в найближчій будучині, якогось напруження між Советами і Німеччиною, навіть у справі Балкану. В Румунії многи глядять на теперішнє положення в такий спосіб, що з Румунією станеться те саме, що сталося з Польщею, та щодо цього є повне порозуміння між Советами і Німеччиною. Навіть якщо населення Трансильванії, чи цілої Румунії, підняло бунт проти віденського рішення, то це нічого не допоможе, бо в Мадярщині стоять уже німецькі полки на поготівлі, щоб у такому випадку вмащерувати до Румунії.

Совети не дуже довіряють Німеччині.

Далі каже Дюренті, що це правда, що Росія ставиться далі до Німеччини дуже обережно, але правда і та, що вона хоче скористатись з нагоди і собі пограбувати. А крім того, каже Дюренті, Совети ніяк не можуть тепер змиритись з Німеччиною, як цього бажалаб собі Англія. Совети, каже він, потребують німецьких машин і німецьких техніків, а Німеччина потребує советських сирівців. Отже так є, що по правді советсько-німецька приязнь затісняється. Тим треба пояснити й те, що Гітлер дав Сталінові вільну руку на Балтику, в Фінляндії, а зокрема в Західній Україні й Білорусі.

"SVOBODA" (UKRAINIAN DAILY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Письмений текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошувач хоче мати своє оголошення.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

3 Канади належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи“: BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

НА ШЛЯХУ ДО СКРІПЛЕННЯ ОБОРОНИ

В Вашингтоні запали в сенаті дві дуже важні ухвали, що правдоподібно будуть ще дещо змінені, поки стануть законом. Найважливіша ухвала, це законопроект про примусову військову службу. Це дійсно радикальний проект, коли мати на увазі, що це діється в Америці перший раз, що заводиться військовий примус. Тому й не диво, що ця справа викликувала і далі ще викликає стільки дискусій і спротиву з боку тих, що дошукуються у ній чогось такого, що може порушити американські вольності, хоч в засади іде тут саме про забезпечення й охорону тих вольностей.

Без огляду на еventуальні зміни проекту, буде так, що в скорому часі матимемо принаймні 4,500,000 молодих хлопців, вибраних з яких 12 чи більше мільонів (що мають тепер зареєструватися), що будуть надаватися до військової служби і будуть до неї покликани. Уже цієї осені покличуться яких 400,000 новобранців на вправи, чи там до служби, що триватиме в мирні часи один рік. Згідно зі законопроектом буде можна мати в один час на такій військовій службі 900,000 вояків. На покриття видатків, зв'язаних з цєю справою, призначається річно один біллон доларів. А до реєстрації, зглядно військовій службі, будуть покликати чоловіки від скінченого 21-го року життя до нескінченого 31-го. Добровільно можна буде зголошуватись у віці від 18 до 35 років. Як сказано, подробиці щодо років, що можуть бути змінені.

В краю, в якому не було примусової військової служби, та який в мирному часі мав завжди дуже малу армію, такі наглі зміни виглядають на перший погляд на якийсь цілковитий переворот. І до певної міри так є. Теперішні світові події вказують наглядно, що живемо в часах, цілком відмінних від тих, коли можна було не турбуватись армією і обороною краю. Тепер усі відчувають, що треба бути Америці приготованою на всяку „несподіванку“, значить і на те, що треба буде збройної сили на оборону територіальної суверенності, американських інтересів і американської демократичної ідеології. Треба пам'ятати на це хочби з того боку, що Канада є нашим сусідом. І є у війні, якої вислід ще непевний.

Ухвалена сенатом примусова військова служба є щойно великим початком до широкої акції розбудови воєнної сили Злучених Держав. Дальшим кроком цієї започаткованої акції є другий законопроект, теж ухвалений сенатом, що відноситься до фабрик, які уряд буде міг взяти під свою контролю, чи для свого запотребування, якщо не зможе дійти до порозуміння з їх власниками. Очевидно іде тут про такі фабрики, що продукують те, що є потрібне для кравової оборони, що однак можна дуже широко розуміти. Проти цього проекту є велика опозиція, головню з боку великого промислу, і можливо, що він не вдержиться. Але проект про примусову військову службу стане цілком певно законом, хоч можливо у зміненим виді.

МОСКОВЩИНА І БАЛКАН

Поруч зі збройною боротьбою відбувається в Європі історія політична боротьба. Вона набуває особливої інтенсивності по закінченні кожного нового акту сучасної кривавої трагедії.

Перед війною доводилось нам зазначувати багато разів, що сила Московщини полягає лише в суперечках і боротьбі між великодержавами. Найкращим доказом слушності цього твердження, на яке в Європі на жаль не зважалося, є те, що Московщина спромоглась по вибусі війни вперше поширити межі СРСР далеко на захід. Але слушним є це твердження й тепер, в часі війни. Московський уряд лишився нечинним доти, доки поважніших боїв не було. Але вже бої в Норвегії дали нагоду московській дипломатії розвинути її чинність в Швеції. Поширення боїв на Голандію, Бельгію і північну Францію та відтягнення головних німецьких сил на захід дозволило московському уряду розвинути енергійну акцію в Будапешті, Букарешті, а перед усім у Білгороді.

Вже в половині травня повідомлялося в європейській пресі про те, що московський уряд скупчує значні військові сили на Карпатах в угорському румунських кутах, та на румунським кордоні взагалі, а зокрема особливо в Одесі. До цього советська преса, як наприклад „Ізвестія“ з 16. травня додала такі міркування: „Можна татати, що держава навколо Середземного моря та Балканський півострів зростається неабаром новим полем війни“. Особливу увагу часопис звертає на чинність Італії, зазначаючи, що вона переводить очевидно свої пляни скупуючи воєнні сили на острові Пантеларія та на Додеканезі. Коли з першого з цих островів можна, по думці часопису, загрожувати хіба Мальту, то з другого можна розпочати збройну акцію, що загрожуватиме „інтересам СРСР та заприязненим з ним державам Близького Сходу...“ Як саме держава „заприязнені“ з Москвою, лишається справді її власною таємницею, якої советська преса не зраджує. Очевидно тут натякається на Туреччину. Разом з тим звертається орган московського уряду до „деяких малих невірних держав“, очевидно там же на Балкані, „що мають нахил сприяти дальшому розпаленню війни“, і попереджає їх, що таку їх політику треба уважати самогубною.

Оскільки не лише приязні, а й взагалі якоїсь спільності інтересів між Московщиною та якоюсь іншою державою не може бути, треба розуміти кожне московське твердження коли й не обов'язково навідрыв, то в кожному разі з великим застереженням. Коли Московщина обстоює балканську невірність, то очевидно лише для того, щоб в сприятливий момент її на власну користь порушити. Тимчасом московський уряд просто боїться, що коли військо якоїсь з великих держав з'явиться на Балкані, то ролі москвинів там автоматично кінчатимуться. Хоч і можна припустити, що урядова французька агенція Аваз подає до відома те, що їй хочеться бачити, але її повідомлення з 1. червня з Будапешту досить характеристичне, а саме, що московський уряд має запропонувати угорському загартовуванню проти переходу німецького війська в східним напрямі, при умові, що Мадярщина не піддається німецькому тисненню. При тім мав московський уряд зазначити, що він не згодиться на те, щоб німці, занявши Угорщину, відокремили таким чином „північних слов'ян від слов'ян південної Європи“.

Можна мати справді дуже великий сумнів, щоб московський уряд зважився протиставити отверто німецьким плянам, але не підлягає сумніву, що Московщина активізує свою панславистичну політику на Балкані, яка стоїть в тісній зв'язку з екстермінаційною московською політикою супроти поневолених націй СРСР. Недурно паризькі „Последнія Новости“ витали висліді останнього перепису в СРСР, що стверджують винищення частини української нації, і обчислюють, яку значну перевагу матимуть всі „три слов'янські народи разом“ над неслов'янським населенням „Союзу“.

Нова панславистична московська хвиля прямує головню проти Югославії. Політика московська тут ані трохи не нова. Протиіталійська московська політика в Югославії є звичайним поновленням протинімецької московської політики в ЧСР. Як московський уряд гарантував свого часу чеську державу проти нападу Німеччини, так він пропонує тепер гарантувати Югославію проти нападу Італії. Наслідки цього могли бути, розуміється, та кож тіж самі. Основою цієї московської акції є югослов'янсько-советський договір, заключенню якого сприяли властиво і Німеччина, і сама навіть Італія. До тогож ані де-

якого страху Югославії перед Італією, ані сербських московських сентиментів цілком не дається заперечити.

Та сама агенція Аваз ще повідомляла з Білгороду про урочисте прийняття московської торговельної місії під проводом Лаврентева, протягом якого міністер торгу Андреас мав заявити, що підписана торговельна угода цінна для Югославії не лише з господарського, але й з політичного погляду. Він промовляв далі про довго очікуване відновлення зносин з великим російським народом, про расове споріднення, про культурні традиції та бажання югославянського народу відновити можливо скорше приязнь з російським робітничо-селянським народом. На цю промову, виголошену в московській мові, відповідав в тім же дусі і Лаврентев.

Надавати великого значіння урочистим промовам звичайно

не потрібно, особливо коли їх виголошують такі тверезі політики, якими є югослав'яни, але всеж вони можуть мати й деяке симптоматичне значіння. Поза тим втягнення московського уряду на Балкані, чи де інде в Європі, до сучасної війни, ми українці можемо лише витати. Чим скорше і чим виразніше москвини зрадять свої справні наміри, тим гірше для них і тим краще для України та інших поневолених націй СРСР. Намагаючись вже тепер забезпечити шляхи московського імперіалізму на Балкан, збільшуючи московський уряд лише можливість прискореного розбиття самого СРСР. Нашим обов'язком є остерігати кожну націю перед московською „приязню“ та лущити всі сили власні і чужинські в боротьбі проти московського імперіалізму.

K. B.

МАРНУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ГРОША

Складаємо податки, але мало коли ми свідомі того, на які цілі податки йдуть. Знаємо лише, що з них утримуються федеральна й стейтова адміністрація; міські урядові й послугачі; почта й все, що з неї йде; військо; дипломатична служба й загалом те, що ми стрічаємо в щоденному житті або читаємо в пресі. Та й те ми знаємо лише загально. Бо коли ми встраївали в подробиці, то щойно тоді ми завважили, як то нераз витрачається гроші на різні цілі, які ледви чи приносять якийсь хосен.

Вибираючи сенаторів, конгресмени, суддів, різних урядовців, народних представників, мало коли думаємо, що даємо їм у руки теж і заняття, або, як кажемо „джаб“ і то звичайно добре платний джаб. А прецінь читаємо нераз, що навіть оті добрі платні становища ще не раз не вистарчають на заспокоєння посягання людини. Часто високопоставлені особи продають свій уряд на те, щоб ще щось „збоку“ заробити. Це таке пониження відповідального й почесного становища, що чесним людям годі це зрозуміти.

Та ця замітка про надуживання уряду чи становища для розбагатіння подана лише мимоходом. Бо тут хочемо звернути увагу на видатки, котрі хоч і не є надужиттями, а все-таки вказують на розстратність. Отак друкується в Вашингтоні Конгресовий Рекорд. Є це передрук кожної промови, виголошеної сенаторами й

конгресменами, а з тим і цілий протокол засідань. З якихось причин конгресмени чи сенатори домагаються, щоб помістити в цих протоколах не раз цілі статті, що вони їх написали й помістили в місячних журналах („магазинах“). Так поміщені статті розсилають вони почтою на любі адреси на кошті федерального уряду. Вправді кошти відбиток вони оплачують але, коли вже саме передрукують промови репрезентантів поїдає багато прилюдного гроша, то навіщо збільшувати ці видат-

ки ще передруком невилгошених в конгресі промов, чи писаних статей?

Тут наведемо такі приклади: Конгресмен Крофорд з Мишигену казав передрукувати і Конгресовим Рекорді свою статтю з журналу п. з. „Нігер помудрів при нігерським розподілі“. Коли друку однієї сторінки протоколу коштує \$50, то передрук однієї статті коштував \$102.00. Таксамо поміщено в заданому протоколі того самого дня (22 серпня) передрук газетної статті сенатора Голта з „Вест Верджині“ про відповідь секретаря велика на промову Вилкія, коштом \$28.00, і газетну статтю проти третього вибору президента коштом \$33.00, і ще подібний передрук конгресмена Бендера коштом \$35.00, разом одного дня видано на передрук невилгошених промов \$198.00, кругло двісті доларів!

Це лише одного дня. А скільки є інших таких днів і скільки то грошей видається на такі цілі? Це є зі справою, що доходить до прилюдного відомо.

Чи треба про це писати? Чи це може невольністю супроти держави та підбурювання прилюдної опінії? Думаємо, що маємо право й обов'язок дбати про цей край, як наш край. Тепер є потрібна велика ошадність всюди, головню тому, що треба зберігати кожен долар на оборону краю. А крім того, треба освідомлювати наших громадян, що всі ми повинні змагати до поправи відносин у кожній ділянці прилюдного життя.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

ПІД ДВОМА ПРАПОРАМИ. — Йосиф Гранов, 84-літній старець, зареєструвався як чужинець у філіальній поштовій будівлі. Він тримав у руці прапор Злучених Держав. Реєструючись, він сповнив обов'язок як і мільйони інших чужинців.

С. ЧЕРКАСЕНКО.

ПРИГОДИ МОЛОДОГО ЛИЦАРЯ

РОМАН З КОЗАЦЬКИХ ЧАСІВ

ТОМ I.

(22)

— Боженку! — сплеснула в розпуці руками Обеременна, втративши цілком о-станню надію, й сльози градом покотилися з очей.

— Постривайте, паніматко, — промовив, опритомнівши нарешті, Павло, — ось я збігаю до Катрі та дізнаюся...

— Збігай, серце, збігай, — зраділа крізь сльози мати. — А як нема, розпитай у людей, кого зустрінеш... О, Господи милостивий, що з нею, що з дитиною?... Може якийсь напасник зобидив... Може отой... сичовик, що уганяв за нею кілька днів тому?...

Павло слухав немовчин лемент тихий, і серце кралялося йому на шматки. Він мав уже свій здогад про зникнення дівчини, але не висловлював його, щоб не вбити матері на місці, — такий страшний був

той здогад навіть для нього самого.

— Ні, паніматко, це не сичовик, — сказав лише, а далі додав, — ідіть спочивайте з Богом, а я вам Орисю приведу. Обеременна витерла хвартухом очі, хотіла ще щось сказати, але тільки почувла його важкі кроки в темряві, що все далі затихали; вона перехрестила його вслід, постоїла ще хвилику й, потиху кивлячи та нарікаючи на долю, вернулася до хати, але не спочити — де там!

У Катрі вже не світилося, коли Павло підійшов до хати. На майдані було темно й пусто; тільки у вікні козацького уряду блимало тмяне світло. Від Лейбиної коршми чути було невірзаний гомін та бухання бубна. На небі — ані зірочки: всьєне небо по-

крилося за темними громовими хмарами. Було душно...

Павло швиденько зійшов на ганок і застукав у двері; сам поглядав на віконечко й прислухався. Знов застукав. За кілька хвилю у вікні блимнуло світло, а з хати в сині рипнули двері.

— Хто там такий? — пізнав Павло голос Максима, Катринного чоловіка, ремісника з канівської шаповальні.

— Це я... Павло, — відповів.

— Який Павло? — пізнав Павло... Похиленько.

Заскреготав засув, і на порозі виринула з темряви сіней постать людини в білій сорочці.

— Добрий вечір! — привітався парубок.

— Доброго здоров'я... Чого тобі, Павле?

— У вас нема Орисі?

— Маеш! — розсердився Максим. — Та ти при розумі, парубче, що...

— Та пострівай бо, — почувся з сіней Катрин голос, — чого нагороївився, замість розпитати... Що сталося Павлику? — запитувала лагідно, а в годосі почувлася

тривога.

— Та Орися досі додому не вернулася...

— Ой, лишечко! — скрикнула молодича й стала на порозі поруч із чоловіком.

— Мати страшенно турбуються, плачуть... Післала мене запитати у вас...

— Таж вона пішла від нас, як тільки смеркло... Боже мій! щож це таке?... Максим! — звернулася до чоловіка.

— Дивно, — почухався той. — Деж вона поділася?

— Постривай, Павлику, я щось накинута на себе та підімо вдвох до матері...

— Ні, — промовив парубок, — ви йдіть, а я заглану ще в одно місце, щоб часу не згати.

— А що хіба?

— Та я ще нічого не знаю, а довідатись требаж... Добраніч!...

Павло бистро зійшов східцями з ганку й зник у пітьмі. Катря вбігла в хату й почала хутихенько убиратись. Максим одягся теж. Вони загасили світло, замкнули двері й швиденько подалися до матері. Парубок увійшов до Лейби-

в двір і почав шукати очима Кригу. Побачив його аж геть біля причілку за столом у товаристів братчиків. Обійшов кругом це правдиве пекло, підійшов до Криги ззаду й, нахилившись, тихо сказав козакові:

— Маю діло до тебе, пане-брате.

Крига обернувся.

— А, це ти, Павле!... Сідай до гурту!

— Не можу, пане-брате... Пильна справа...

Крига помітив глибоке збентеження й тривогу свого молодого приятеля й підвівся. Відійшли набік.

— Що з тобою? — спитав сичовик.

— Орися пропала, — відповів Павло.

— Як пропала?!

— Пішла по обіді з дому й як крізь землю запалася, — промовив парубок і розповів про те, що заходив допіру до сестри.

— Хм... — замислився Крига. — Шож ти той... які твої думки про це?

Павло розповів про те, як порожців, не спускав із неї о-

чей; парубок висловив здогад, що це має якийсь зв'язок із наглим зникненням дівчини.

— Я тоді, як вона це розповіла мені, сміявся з неї, а тепер думаю, що, мабуть, дарма я сміявся.

— Хм... — думав далі Крига. — Може й твоя правда... Поточний відомий бабій... Ось і тепер Лейба всіх кращих по-вій своїх відіслав до староства на бенкет... А коли польний справді взяв таку красуню, як Орися, на око, то нічого дивного нема, якщо вона опиниться там.

Тільки тепер Павло збавнув і розумом і серцем усю небезпеку, в якій опинилася його Орися. Він аж побілів на тварі, і серце йому завмерло.

— Що робити? Порадь... — ледве вимовив.

Крига, відвернувши голову набік і дивлячись кудись у темряву, напружував мізок, думав...

— Порадь, пане-брате, — опритомніючи трохи, глухим голосом благав парубок. — Яго піді на все... аби видерти її з лиходійних пазурів... Треба буде — вбю... задавлю вла-

стими руками самого польного, старосту, — всякого, хто торкнувся до неї своїми нечесливими руками...

Важко дихав і стискав кулаки, а очі падали божевільною рішучістю. Всьє тремтів з нетерпляччя.

— Тільки заспокойся, пане-брате, — почав Крига, глянувши на нього й при стійкій сміло-лощині зауваживши душевний стан бідолашного парубка. — Діло таке, що так запалу не годиться... Треба все добре обміркувати...

— Нема часу міркувати довго...

— Спокою, голубе, спокою, коли хочеш удачі. Насамперед треба дізнатись, чи справді її заповрав польний, і вона в старостві. Якщо справді там, то де саме переховується її. Не полізеш же притяма битися з усіми...

— На всьє світ піду сам! — Убють, і дівчини все од-но не визволиш. Скажи краще от що: чи не маеш часом якогось приятеля або знайомого зпоміж старостянської челяди?

(Дальше буде).

3 ДНЯ

„МАЛЕНЬКІ ГІТЛЕРИ“.

Предсідника Американської Федерації Музиків, Петрія, назвали світової слави співаки і віртуози, як Крістен Флягштад, Лоренс Тибет, Гледіс Свартут, Яша Гайфец, та інші — „малим Гітлером“, та зазімали до суду, бо він загрозив їм грошевими карами, а навіть заборону виступати на сценах та радіях, коли вони не вступлять до його юнії. А вони вже належать до музичної юнії, тільки іншої. В позові говориться, що Петрі-льо є „малим Гітлером“ і справжнім диктатором. Він до-вольно викидає членів з юнії, карає їх грошевими карами, велить їм виходити на страйк, а навіть змінює конституцію юнії так, як йому в дану хви-лю вигідно.

ГЕНГСТЕРИ В ЮНІЯХ.

Тепер відбувається процес проти усуненого предсідника юнії домових робітників, Джорджа Скаліза, якому за-кидають спроневерення \$60,000 юнійних фондів, а також ріж-ного роду вимушування. Ска-ліза перетим був карний кіль-калітньою тюремю за торгу-вання білими невіллініями. На розправі один із колиш-ніх приятелів Скаліза, Шварц, виявив, що Скаліза „вибира-ли“ фактично шікаговські генгстери, які при помочи те-рору витискали свої впливи на членів юнії. Ці генгстери у-мовились зо Скалізом, що він ділитиме з ними своїми ю-нійними приходами. „На днях окружна рада ню-йорського юнійного льокалю ч. 18 покочив малярів, звер-нулася до предсідника Аме-риканської федерації Праці, щоб той ужив своїх заходів та усу-нив із юнії генгстера та раке-тіра Джекоба Велнера, який тільки що вийшов з тюрми на волю за вимушування грошей, і зараз повів таку агітацію по-між членством, що його по-новно вибрано „бизнесовим а-гентом“ юнії.

НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ ДЕМО-КРАТІІ.

Ось у таких явищах треба дошукуватись головної небез-пеки для демократичного у-строю. Як може в названих ю-ніях панувати демократична засада, коли членство само не дбає про ту засаду? Коли членство відноситься недбало до справ юнії, байдуже йому, хто стоїть у проводі органі-зації, а навіть вибирає до про-воду генгстерів, чи дозволяє своїм провідникам у найваж-ніших справах самим рішати-сь, то в такій організації де-мократія стає пустим звуком. В дійсності в ній панує гідка, нікчемна диктатура, яка тим гідкіша, бо замаскована і за-крита плашником демократії.

ПОТРІБНА ВІДПОРНІСТЬ.

Як слушно зауважив при од-ній нагоді нюйорський проку-ратор Томас Дюї, демократія, це такий устрій, який також грішиться помилками. Але цих помилок демократія постійно вибуває. Як довго вона має внутрішню силу, щоб її помилки викинути зо себе, так довго вона має здорові осно-ви до існування. Коли ця від-порність слабеє, демократія занепадає на небезпечну недо-гу. А ця відпорність занепадає тоді, коли на суспільні помил-ки тупіє увага суспільності; коли нема охочих людей вид-вигати помилки на верх і нема бажання серед загалу ту су-спільну гангрену вирізувати.

Юнійний член, що не дбає, чи на чолі його юнії стоїть генгстер, чи порядний чоло-вік, дає доказ, що демократія в його серці зашверла. А коли в серці нема демократії, себто бажання брати участь в орга-нізації, в цілій суспільності, мати вплив на провід, вिति-

УЧАТЬСЯ СТІЛЯТИ. — Вуйко Сем потребує вправлений моряків. Тому оці резерві-сти маринарки вчать, як набивати 4-цалеві кріси на чердаку військового корабля Ілінойс, що стоїть на якорі на ріці Гудсоні. Вони щойно покінчили подорож на війсьним кораблі Вайоминг.

ЯК ПОСТУПАЛИ ГАЛИЦЬКІ МОСКВОФІЛИ

(від 70. рр. XIX ст. до першої світової війни).

СКОРПІОНИ НЕ ЛИШ У ЮНІІ.

Зрозуміло, що такі „мали Гітлери“ є не лиш в юніях. Вони знаходяться у найріж-нородніших суспільних органі-заціях та інституціях. Вони, немов те хабазза, проявляють-ся всюди, де в малій кількості та з малою енергією, проявля-ють працю здорові елементи. Апатичне членство вони за-колюють звуками фраз про „демократію“, щоб тим силь-ніше закріпити свій деспотизм. На взір Гітлера, вони ніби де-мократичним шляхом здобува-ють собі диктаторські права, як право понехання думки більшості, право зміни стату-та, чи право творення власних законів, на взір Петріля. Коли ж хтось поспробує виступи-ти проти них, вони миттю ви-таскують тяжкі гармати зо свого „демократичного“ ар-сеналу і кричать: „Ви розбиз-вачі, руйніники! Ви ламаєте умови! Ви йдете проти тих провідників, яких самі вибира-ли!“ Ці деспотичні скорпіони люблять орудувати словом „демократія“, але ненавидять, коли хтось під тим словом дошукється змісту.

Населення Нью Йорку по-більшилось на 150 разів від 1790 року. Населення Злуче-них Держав як цілості збіль-шилось від того самого часу лиш на 32 рази.

ДЛЯ ПІЗНАННЯ ЖИТТЯ РІЖНИХ УКРАЇНСЬКИХ ПЛЕМЕН ЧИТАЙТЕ ПОВІСТІ З ІХ ЖИТТЯ

Наприклад для пізнання життя ЛЕМКІВ: ФРАНЦ КОВОВСЬКИЙ з передмовою Богдана Лепкого

ЗА ЗЕМЛЮ

ЛЕМКІВСЬКА ПОВІСТЬ

Автор цієї повісті служив довгі роки суддею на Лемківщині, а як згадує, суддя може пізнати життя народу так, як лише може пізна-ти уродженець або святий. Життя лемків у цій повісті зма-люване таким, яким воно є. Автор нічого не підкарує ні зогляду, ні ні на чому, ні моралізує. Як суддя старіється писати по правді, малює велику любов лемкам до праїдної землі, його старинні звичаї, що часто зударюються з писаними законами держави. Лю-бов до землі й праїдного звичаю зударюється ще з любовю до ін-шої людини, і так постає скла-да тканина життя цього предка-вого українського племені, що на своїй маловрожайній землі та се-ред важких і несприятливих жи-тєвих умов зберегло свою рідну землю, свої старосвітські звичаї, мову й віру.

Відомий український письмен-ник Богдан Лепкий у передмові до повісті подає багато невідомо-го про лемків та автора. Всі розмови в повісті йдуть лемків-ською мовою, але автор обхотів розуміння цієї мови додаванням на-кінці книжки словничка лемків-ських слів.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

Замовлення слати до:

„Svoboda“

BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ІМІ „ОБЕДИНІТЕЛЬНИМИ“ НАМІ-РАМИ...

Володимир Барвінський, реч-ник національної політичної думки галицьких українців, із початком 80. рр. XIX ст., був супроти москвофільських на-строїв стриманий. Він змагав до того, щоб українська на-родня партія зєднала всіх га-лицьких русинів під прапором українства. Це його станови-ще, що випливало з любови до свого народу, виразно ви-дко зі статей „Діла“ з приво-ду переходу на православне се-лян у Гниличках збараського повіту та першого москвофіль-ського процесу у Львові 1882 року.

А гниличани рішилися при-няти православне тому, що не могли допроситися тоді в кон-систерії утворення з дочерної — самостійної парохії у Гни-личках. Думку прийняти право-славе подавали селянам: ді-дич села деля Скаля, осілий на Буковині італієць, (його мати й сестра були право-славні), та Іван і Микола На-умовичі, батько-парох і син-лікар у Скалаті. Іван Наумо-вич, що викликав ще з почат-ком 60. рр. т. зв. обрядовий рух у Галичині, використав становище гниличан: піддаючи їм гадку прийняти православ-не, він хотів тим ніби запротес-тувати проти збільшення єзуїт-ських місій у Галичині та проти переселення до Львова нового польського чернецтва, зовсім не поступаючи так, як їх добродії. А його боліло дуже, коли наші інтелігенти не вживали рідної мови.

Основане 1870 р. політичне товариство „Руська Рада“ ма-ло бути відновою „Головної Руської Ради“ з 1848—1851. рр. Спершу згуртувалися в ньому т. зв. старорусини. На-родовці теж бажали об'єднати-ся разом з ними, але до цього не допускали тоїшній редак-тор „Слова“ Бенедикт Площан-ський¹⁾ і згаданий уже До-брянський. Зголошених наро-довців не прийнято в члені „Руської Ради“, що перехиля-лася шораз більше в москво-фільський бік, поки нарешті 1908. р. не стала „русско-на-ціоналізм політичеським об-ществом „Русская Рада“... Правда, і після 1879. р., ко-ли не дійшло до згоди між народовцями й москвофілами на зборах „Руської Ради“, бу-ли такі хвилини, що й москво-фільських діячів поривали до спільних усенародних виступів. У скликанню з почину пер-шого редактора „Діла“ Володи-мира Барвінського²⁾ першо-ю народньою вічею у Львові, дня 30. листопада 1880. р. бра-ли участь і Наумович і інші москвофіли. На вічі виступали вони згідно з народньою пар-тією й не зраджувалися зі сво-

¹⁾ Саме 1882. р. Рим поручив поль-ському чернецтву чинити єзуїтів ре-форми в аспірантських манастир-ях у Східній Галичині.

²⁾ Проти призначення підмоги краю на будову доріжки для інтерату змар-тиштанців виступив у соїм і рішучим протестом 21. X. 1881. посол о. Степан Качала.

³⁾ Адольф Добрянський (1803—1901) був у 1848—49. рр. австрійським комісаром при російській армії, яка прийшла придушувати мадярських повстанців. Тоді він стояв на чолі карпатського національного руху, був у зв'язку з „Головною Руською Радою“ у Львові, змагав до утворення автономного „Руського Краю“ в Галичині, Буковині й Закарпатті. О-після був високим урядовцем при на-місничстві в Будапешті, згодом при-госрський канцеляр в Відні. Коли Угорщина дістала широкую автономію, мавши почав його переслідувати за-всю національну роботу серед за-карпатських українців (очевидно, в „об'єднательному“ дусі). В 1881. р. переселився він до Львова, і тут його вимішали до цього процесу. Ре-дактор у Ісєбруку, у свого зятя Юліана Героховського.

⁴⁾ Йосип Марков (1849—1909) ре-дагував у Львові в 1880—82. рр. дво-тижневик „Промінь“ з додатком „Віче“, від 1883. „Новий Промінь“, від 1888. „Червону Русь“, від 1891. „Галицьку Русь“, від 1893. р. „Гали-цький“ останній часисне удержався після смерті Маркова до 1913. р.

його син Володимир, студент університету⁵⁾, о. Микола Ого-новський, гр.-кат. катехит у Чернівцях і редактор часопису „Родимий Листок“⁶⁾, Ізидор Трембіцький⁷⁾, редактор місячника „Прийтедь дтей“ у Коломиї, Аполон Ничай, ре-дактор „Господаря і Промис-ленника“ в Станиславові⁸⁾, І-ван Шпундер, господар із Гни-личок Малих, і Олександра За-дуський, міщанин із Збаража.

Усім закидали злочин голо-вної державної зради через те, що вони ніби були в тайних зв'язках із Мисролавом До-брянським, сином Адольфа, який був урядовцем російсько-го міністерства внутрішніх справ і членом „Славянського Товариства“ в Петербурзі, та що змагали відірвати Галичи-ну, Буковину й Закарпаття від Австро-Угорщини. Одначе цього їм не доведено, і тому трибунал засудив їх тільки за злочин порушення публічного спокою (за православну про-паганду в Гниличках): Івана Наумовича на 8 місяців в'язни-ці, Площанського на 5, Шпун-дера й Задуського по 3 місяці. Та насправді тільки п'ять пер-ших обвинувачених (Добрян-ський із дочкою, Марков, Пло-щанський, о. Наумович) були справжні москвофіли й удер-жували безпосередньо зв'язки з Росією. Останні були зви-чайні люди, що не визнавали-ся в „високий“ політиці.

Покази обвинувачених і свід-ків виказують у них брак на-ціональної свідомості й від-ваги. Тільки два селяни гово-рили на суді своєю рідною мо-вою, всі інші ззнавали по польськи або по німецьки. Із показів Площанського довід-уємося, що до редакції „Сло-ва“ галицькі священники-емі-гранти з Холмщини присилали нарікання на незавидне своє становище в тодішній Росії. Тепер аж дивно стає, чому ці нарікання не вплинули на ре-дакцію „Слова“, що вона не змінила свого становища су-проти Росії. Цілком інакше по-ступив собі збараський міщан-ин Олександр Задуський. Відси-дівши кару у в'язниці, він при-няв православне й відбув про-шу до Києва, Почаєва й Хо-лму. Та простий міщанин, але справжній патріот, — пізнав свою помилку, повернувшись до своєї церкви і прилюдно опові-стив про це в „Ділі“ 14-го квітня 1887. р. (ч. 38).

Та тих галицьких інтеліген-тів, що наосліп легіли в мо-сквофільські сіті, не міг спа-м'ятати й пізніший допис у „Ділі“ (1891. р. ч. 220) про переслідування священників-га-личан у Холмщині. Вони дали поборювали природний украї-нський національний рух у Га-личині тим, що начебто цей рух викликали були польські агенти (так-говорив на мо-сквофільському вічі у Львові 1892. р. згадуваний уже адво-кат Іван Добрянський). Коли старі москвофіли заявляли прилюдно, що вони русини, не тягнути до Росії, ні до „я-когось вигаданого українсько-го королівства“, а то не раз на-зверх виступали і згідно з у-країнським національним табо-ром, то новий наріст москво-філів станув рішуче (1900. р.) на становищі національної, плеїмної й культурної єдно-сті галицьких русинів із ро-сіянами (москалями).

Від початку XX. ст. москво-фільські політики починають думитися з польською шлях-тою для боротьби проти сво-го власного народу. Це вони задокментували заявою „Ру-ської Ради“ проти страйків 1902. р. Правда, 1907. р. мо-сквофільські парламентарні по-сли (їх була 5) ввійшли до українського клубу, але супе-речність українських націо-нальних змагань з їх погляда-ми виринула скоро наверх. О-дин із них, д-р Дмитро Мар-ков, виступив у парламенті з російською промовою (9. VII. 1907), та на протест наших по-

⁵⁾ Це була талановита людина, але через батькову політику змарнувався. Про нього пише Іван Франко в пе-редмові до його науково-популярної збірки „П. Н. Велічанина і будова зв'язаного світа“ (Львів, 1901) таке: „Будова сумління загнала в переда-чу мого талановитого Володимира Наумовича (1860—84), він умер під тягарем ганьби, яку сам свідомо, а безсвідомо наваляв на себе, щоб рятувати свого батька“.

⁶⁾ Микола Огоновський (1850—1907), ред. видавничого „Листка“, „Род. Листка“ в 1879—82. рр. був рідним братом збідженних укр. ді-дів, педагогів і вчених Омеляна, О-лександра, Петра й Іларія Огоно-вських.

⁷⁾ Ізидор Трембіцький був одним із великих прихильників українсь-кого театру в Галичині.

⁸⁾ Аполон Ничай (1846—1918) був основним першою гал.-укр. спожив-чі кооперативу „Народна Торговля“ після смерті Маркова до 1913. р.

слів перший віцепрезидент па-лати послів, чех д-р Жачек, від-брав йому голос. В обороні Маркова виступив другий мо-сквофільський посол д-р Мико-ла Глобівський, але йому від-повів президент палати д-р Вайскірхнер, що російська мо-ва не належить до краєвих мов у Австрії. Після того зід муж-жів довіря москвофільської партії у Львові (15. VII. 1907.) якиказав своїм послом вийти з українського клубу й запро-тестувати проти непризнання російського народу в Австрії й російської мови в Галичині.

При виборах до галицького сойму москвофіли пішли ра-зом із польською шляхтою, яка їм дала 8 мандатів. Але серед маленької жінки мо-сквофільських соймових по-сли, згуртованих у „Руському Клубі“ не було однозгідних поглядів на національну спра-ву. Д-р Михайло Король¹¹⁾, що вже не раз виступав обо-роном українських народніх інтересів у соїмі, заявив у соїмі 24. жовтня 1908. р., що почуває себе малорусом, зна-чить, русином, а ніколи не був і не буде росіянином чи мо-скалем, бо любить свою мову, дорожить нею та признає, що тільки рідною мовою можна наш нарід освічувати, що він брідиться людьми, які за ро-сійські рублі стоять на службі чужої держави... Зате голова „Руського Клубу“ д-р Володи-мир Дудикевич¹²⁾ протстав думку Короля тим, що є тіль-ки „один русский язык, созданный (збудований, створений) гением всего русского народа“.

Ця розбіжність у поглядах спричинила згодом утворення двох москвофільських клубів: одного — прихильників т. зв. „старого курсу“ під проводом Короля, ругого — „нового курсу“ під проводом Дудике-вича. При „старокурсниках“ залишилися старі москвофіль-ські органи, щоденник „Гали-чанин“ і тиженевик „Русское Слово“, „новокурсники“, що звали себе „Руською Народною Організацією“, почали видавати від 1909. р. щоденник „Прикарпатская Русь“ і ти-женевик „Голос Народу“. „Ста-рокурсники“, при яких крутив-ся якийсь час іще д-р Микола Глобівський¹³⁾, виявляли (його устами) прихильність до поляків, складали вірнопіддан-чі заяви у Відні (о. Іван Ко-стецький, д-р Теодосій Заяч і д-р Лев Павенський), й за те визнавали собі опіку краєвого уряду (у польських намісників і старостів) та полишення „На-родного Дому“ у Львові в їх руках. „Новокурсники“ явно заявляли за Росію й за про-паганду православна. О. Марки-Раставецький із послом росій-ської Державної думи Стахо-вичем та з москвофільською орхестрою й гімнастичною „дружиною“ обїздив села Ко-ропуж і Хишевичі, щоб пока-зувати там „русский народ“, православні священники Максим Сандович, Гнат Гудима і Ки-пріян Цимбала¹⁴⁾ ширили право-славе на Лемківщині й Зо-лоччині. Наслідком цієї мо-сквофільської й православної пропаганди в Галичині був карний процес у 1914. р. про-ти Семена Бендасюка, Василя Ковдри і двох згаданих право-славних священників.

Накладання „старокурсників“ із поляками й нехтування на-родними звичаями, мовою в та-борі „новокурсників“, що явно заявляли себе росіянами, мали освідомий вплив на тих, що були до того часу під їх впли-вом. Думка про окремність українського народу приєдню-вала собі прихильників серед дотеперішніх визнавачів віри про „один русский народ“ і то не тільки в низах, але і в вер-хах. Деякі ідейніші москво-фільські діячі, як от доцент львівського університету д-р

¹¹⁾ Михайло Король (1856—1925) адвокат у Жовкві, в 1901—1918. рр. посол до галицького сойму, в 1907. р. до австрійського парламен-ту; як посол до галицького сойму пристав до української нац.-демокра-тичної партії, в часі світової війни був конфіонований (не смів нікуди рушатися) австрійською владою, з-часів української влади в Галичині був повітовим комісарем Жовківщи-ни, а за часів польської влади по-битий, арештований і переслідуваний.

¹²⁾ Волд Дудикевич (1861—1922) адвокат у Коломиї, помер у Ташкенті в Туркестані, у в'язниці, куди його вкинули большевики.

¹³⁾ З днем 1. I. 1914. Глобівський почав видавати в Коломиї „Русь“, галицько-руська бібліотека для на-рода, під гаслом: „Одна Русь на землі, одна Бог на небі!“ — чим заявив свій зворот у бік „но-вокурсників“. Автім нічого дивного, бо група „старокурсників“ і так роз-літалася.

¹⁴⁾ Всі вони були селянські сини з Галичини, але вчилися в духовних семінаріях колишньої Росії — їх ту-ди вислали були місцеві москвофіль-

Іларіон Свеніцький¹⁵⁾, визна-ний лікар д-р Сильвестер Дри-малик¹⁶⁾ пристали до украї-нського національного табору. Навіть сам провідник соймо-вого клубу „старокурсників“ д-р Михайло Король, вибраний як самостійний кандидат у 1913. р. знову послом до сої-му, пристав до української на-ціонал-демократичної партії. Всі ті, яким було на серці до-бро свого народу, які вірили в його силу й ненавиділи чужі найми та зрозуміли, кому користь, а кому шкоду прино-сить засада „DIVIDE ET IMPERA“ (діли й пануй), — єдналися під українським національним прапором.

¹⁵⁾ Іларіон Свеніцький (ур. 1876), гал.-укр. учений, як прихильник „об-щеруської“ мови видавав у Львові російською мовою 1902—5. рр. жур-нал „Живая Мысль“, та вже тоді виступав проти переслідування на-рським урядом українського слова; 1905. р. став організатором і першим директором „Українського Національ-ного Музею“ у Львові.

¹⁶⁾ Сильвестер Дрималик (1855—1923), лікар у Жовкві, від 1914. р. у Львові. Його популярні лікарські порадики появлялися спершу у ви-данні „Общ. ім. Качковського“, ме-дичні розвідки по німецькій помішу-вав у віденських фавоних часписах, по українськи у „Здоров'ї“ (1912—14) і „Лікарському Вістнику“ (1920—21). Був директором „Народньої Лі-чниці“ у Львові.

ПРИМАЄ. — Карикатура Ген-рі А. Волеса, кандидата на ві-цепрезидента з Демократичної Партії. Він надіється дістати поважне число голосів у часі виборів для своєї партії. Він, як звисно, зрезигнував зо свого становища Секретаря Рільни-ства.

МАШИНА ДЛЯ СТРАШНОГО ВЕЛИКОГО НАДАВЛЮВАННЯ

Основу для великих каме-ниць по містах будують тепер із сталевих штаб. Інженіри ви-раховують, яких штаб треба, щоб не підгнулися під тягарем будинку. Та для певности пу-скають оті штаби крізь таку машину, що випробовує, який тягар вони можуть витримати. Для цього є спеціальні при-лади по фабриках. От, напри-клад, у місті Нью Кенсінгтон, в Пенсилванії в лабораторії А-лудініум Ко. оф Америка зна-ходиться такий прилад, що має силу надавити на підстав-лену річ тягарем 3 мільйонів фунтів, або, іншими словами, півтора тисячі тон. Це такий тягар, що розпече кусень сталі, який має по пів стопи в кожному напрямі, на коржик. Та ця машина так приспособ-лена, що надавало тільки та-ким тягарем, яким потрібно. І власне при її помочи інженіри випробовують ті сталеві шта-би, що йдуть на будову буди-нків, мостів, тощо. А крім того інженіри приглядаються за саму якість сталі при помо-чі сильно побільшаючого шкла. Коли яка штаба має які розкозлини чи інші хоби, то її відкидають.

О. КОНИСЬКИЙ У ГОСТЯХ ДОБРЕ, ДОМА ЛІПШЕ

Оповідання з 60-тих років 19-го століття, коли щойно починалися зносини між україн-цями під австрійським з украї-нцями під російським забором. Одні й другі мають тих самих вробів: і політики, і москалі в боротьбі з ними борються. Чи-тач пізнає багато невідомого про життя в ті часи.

Ціна \$1.

У паперовій обгорті 60 цент.

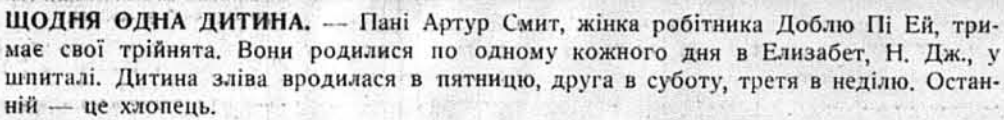
Замовляти:

„SVOBODA“

81-83 Grand Street

P. O. Box 346

Jersey City, N. J.

ПИСЬМО І ВДАЧА ЛЮДИНИ

З пізніших праць із поля графології заслуговує на увагу розвідка німецького священика з 1774 р. Ляфатера (Johann Lavater; 1741—1801).

ПАСТУХ ВІЗДЖАЛЬНИКОМ. — Пастух від коров — „кавбой” — Ірвін Кобел з Монтани, пробує віздити дикого коня в часі 55-літньої річниці візджання в Калгарі, Алберта, Канада. Більше як 300,000 людей зібралися, щоб подивитися, як 451 „кавбой” показували свою ловкість.

Фридрих Великий погорджував німецькою мовою й ігнорував німецьких письменників, хоч був пруським королем.

77 Morris St., Jersey City 34 E. 25th St., Bayonne
Phone: Phone:
Bergen 4-5989 Bayonne 3-0540

Ціна 50 центів.
"SVOBODA"
81-83 Grand Street
P. O. Box 346
Jersey City, N. J.

"SVOBODA"
 81-83 GRAND STREET,
 P. O. BOX 346

а, щоб мене звільнили".
до поглянув на Говка,
знову на Тарзана й від-
„Ні, Кейдо не приведе

Кейдо поглянув на Говка
потім знову на Тарзана й від
повів: „Ні, Кейдо не приведе